

KASBIY KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYA SHAXSNING ICHKI MADANIYATI SIFATIDA

*Ruziyev Xurshid Abdualimovich,
Nukus innovatsion instituti v.v.b.dotsenti
e-mail: ruziyev1986@icloud.com*

Annotatsiya: Mazkur maqolada kasbiy kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish, shuningdek kommunikativ kompetensiya tushunchasi talqin qilingan

Tayanch tushunchalar: Muloqot, dialog, axborot nazariyasi, psixologik, funksional, virtual aloqa, individual, kasbiy lingvodidaktika, kompetensiya, kommunikativ kompetensiya, ijtimoiy-psixologik

Bugungi kunda hech kim "muloqot" va "dialog" atamalarining etimologik va semantik o'xshashligi va kasbiy madaniyat va chet tilini bilish o'rtasidagi yaqin munosabatga shubha qilmaydi. Muloqot odamlarning o'zaro ta'siri jarayoni sifatida ham, raqamlarda keng tarqalgan auditoriya uchun axborotni qayta ishlash sifatida ham gavdalanishi mumkinligi sababli, chet tilida muloqot qilishda talabalar nafaqat shaxslararo, balki bilvosita ham muloqot qilishlari mumkin bo'ladi. Shuningdek, siz qanday qilib samarali muloqot qilishni o'rganasiz. Bu ayniqsa muhimdir.

Muloqot bilimlarini rivojlantirishda tadqiqotchilar muloqot hodisasini o'rganishning uchta yo'nalishini ajratib ko'rsatishadi. Birinchi yo'nalish - axborot - chiziqli aloqa. Uning tarkibiy qismlari axborot manbalari, kanallari va qabul qiluvchilaridir (Aristotelning chiziqli modeli). Texnologiyada axborot nazariyasi - axborot manbalari, jo'natuvchilar, aloqa yo'llari (sxemalari) va qabul qiluvchilar, Shennon-Viver modeli, semiotika - F. De Sossyur, Ch.S. Piers, Ch. Morris, Sintaksis, Semantika va Pragmatika, Axborotni uzatish modeli, Ommaviy aloqa - G. Lassvell). Ikkinchi yo'nalish psixologik (kibernetika - N. Viner, O'zgartirilgan Ostud-Shramm modeli, shaxslararo muloqot - P. Vatslavik, P. Lazarsfeld, K. Xovland). Uchinchi yo'nalish - ijtimoiy (tranzaksiya modeli tomonidan ma'no ishlab chiqarishni muvofiqlashtirilgan boshqarish). Bern, B. Pirs). Berilgan o'xshash model (I.V.Robert) bo'yicha aloqa jarayonlarini rasmiylashtirish aloqa modellarini yaratishga imkon beradi, lekin Internet texnologiyasiga taalluqlidir. Ushbu modellar muloqotning ko'p qirrali murakkab jarayon ekanligini ko'rsatadi. Shuni esda tutish kerakki, aloqa vaziyatlari kontekstidagi ko'rinadigan o'xshashliklar kommunikatorlar o'rtasidagi madaniy jihatdan muhim farqlarni tushunishni qiyinlashtiradi. Bu muloqotda (ayniqsa, madaniyatlararo) tushunmovchilik va nizolar manbai bo'lishi mumkin, chunki muloqot

Jismoniy tarbiya va sport sohasi samaradorligini oshirishda fiziologik, pedagogik-psixologik yondashuvlar va fanlararo integratsiyalashuv masalalari

ishtirokchilari bir-birlarining harakatlarini o'zlarining madaniy munosabatlari, qadriyatlari va ular uchun tabiiy bo'lgan xulq-atvorning turlicha rivojlanishi prizmasi orqali baholaydilar. Shuning uchun muloqot (ayniqsa, madaniyatlararo) turli xil natijalarga olib kelishi mumkin - ham ijobiy, ham salbiy. Kollektiv va individual shaxslararo muloqotning natijasi madaniyatlararo muloqot natijasiga qaraganda ancha murakkab hodisadir. Shu sababli, kommunikativ madaniyatni rivojlantirish jarayoniga madaniy komponentlarning kiritilishi o'rganilayotgan til mamlakatining tarixi, madaniyati, ijtimoiy-madaniy an'analari, milliy dunyoqarashi xususiyatlariga oid masalalarni kiritish zarurligini e'tirof etishga olib keldi. J.Jalolov til nutq orqali, nutq esa til materiali birliklari orqali amalga oshirilishini ta'kidlagan. H.F.Maksudovanning tadqiqot ishida tilni kasbiy-sohaviy o'qitishning mazmuni, shakli, mexanizmini, predmeti esa - sohaviy tilni o'rganuvchi va o'rgatuvchilar faoliyatini o'rganishligini ta'kidlagan. Kasbiy lingvodidaktikani tilni kasbiy-sohaviy o'qitishning nazariy asoslari, uning metodik, didaktik, lingvistik xususiyatlarini o'rganuvchi fan sifatida izohlagan.

Muloqot madaniyatining funksional doirasi virtual muloqotni o'z ichiga olgan holda kengaytiriladi. Internet global kompyuter tarmog'ini texnologiyaning yana bir sohasi, ochiq jamiyatlar, ma'lumotlar bazalari va aloqalarning psixologik hodisasi sifatida ko'rish mumkin. Buning uchun tadqiqotning ushbu darajasini va aloqa komponentlari kontekstiga kiritishni talab qiladi. Mutaxassislarining kasbiy va umumiy madaniyati. Virtual aloqaning asosiy xususiyati xabarlarini qabul qiluvchilar va jo'natuvchilarning ular bajaradigan vazifalarga bo'lgan maxsus munosabati bilan bog'liq. Har bir aloqa harakati ma'lum bir kontekstda ma'lum bir qabul qiluvchiga ma'lum bir jo'natuvchining o'ziga xos topshirig'idir. Muvaffaqiyatli muloqot qilishning birinchi sharti (umumiy til kodini o'tkazgandan so'ng) xabarning manzilini tasavvur qilishdir. Shu sababli, tomonlarning o'zaro bilimlari (madaniy kompetensiyalari) ahamiyatsiz bo'lsa, madaniyatlararo muloqot, madaniyatlararo to'qnashuvlar va tushunmovchiliklarga olib keladi. Virtual muloqotda muloqotning buzilishi suhbatdoshga bir vaqtning o'zida ma'lumot oluvchini nima tashvishlantirayotganini va "tinglovchi" ning hozirgi bilim darajasi qanday ekanligini tasavvur qilish qiyin bo'lganligi sababli yuzaga keladi. Suhbatdagi muloqot tafsilotlarini hisobga olish kerak.

Bu tur uchun haqiqiy manzil yo'q. Shuning uchun bunday muloqotning asosiy kognitiv funksiyasi qabul qiluvchining yaratilishi bo'lib, u ham juda shartli. Qabul qiluvchini yaratish uchun siz jo'natuvchini ham yaratishingiz kerak. Ya'ni, siz o'zingizning kognitiv o'zingizni yaratasisiz. Virtual muloqot insonning muloqot

Jismoniy tarbiya va sport sohasi samaradorligini oshirishda fiziologik, pedagogik-psixologik yondashuvlar va fanlararo integratsiyalashuv masalalari

jarayonida uning harakatlarini o'ziga xos xususiyatlarini belgilaydi, chunki virtual muloqotda turli vaziyatlarni modellashtirish mumkin. Biroq, bo'lajak mutaxassislar virtual aloqa sohasini o'zlashtirishlari kerak, insoniyat muloqot davriga kirdi va Internet zamonaviy davrda turli madaniyatlararo muloqotning eng muhim vositalaridan biridir.

"Kommunikativ kompetensiya" atamasi chet tilini o'rgatishning kommunikativ yondashuvlari va usullari bilan bog'liq bo'lib, til hodisalarini rivojlantirishdan ularning faoliyatiga e'tiborni qaratadi. Samaradorlikka yo'naltirilgan yondashuvda ta'limning birlamchi natijasi o'z-o'zidan bilim, ko'nikma va malakalar tizimi emas, balki intellektual, ijtimoiy-siyosiy, kommunikativ, axborot bilan bog'liq va shunga o'xshash sohalardagi asosiy kompetensiyalar yig'indisidir.

"Kompetensiya" atamasi (lot. kompetensiya – erishaman, men loyiqman, men adekvatman) degan ma'noni bildiradi. Bu atama o'z ona tilida ko'proq og'zaki harakatlarni bajarish qobiliyatini tasvirlash uchun ishlatilgan, ammo hozir u ta'lim kontekstlarida hamma joyda qo'llaniladi.

Kompetensiya - bu mutaxassisning muayyan kasbiy vazifani hal qilishdagi shaxsiy qobiliyatidir. Masalan, I.A.Zimnyaya, N.Xomskiy tomonidan taklif qilingan kompetensiya talqiniga amal qilib, "kompetentlik" (agentlik) atamalarini potensial, dolzarb, kognitiv va shaxsiy asoslarga ko'ra farqlash: "Agentlik" so'zi quyidagicha ko'rinadi: inson bilimiga asoslanib, intellektual va shaxsan shartlangan, haqiqiy rivojlanayotgan insonning tabiati ijtimoiy-yekspert tavsiflari sifatida tushuniladi. Uning asarida keltirilgan ushbu nuqtai nazarga to'liq va to'liq qo'shiladi Yu.V. Frolov va D.A.Maxotina, qobiliyatdir.

I.A.Zimnyaya fikricha, kommunikativ kompetensiya chet tili ta'limining natijasi, yakunidir. Psixologiyada kommunikativ kompetensiya mazmunli ma'lumotlarni o'zlashtirish, qayta ishlash va ko'paytirishning potensial qobiliyati sifatida tavsiflanadi (V.A.Gorina). Falsafada "kommunikativ kompetensiya" tushunchasi pragmatizm tushunchasiga mansub bo'lib, unga ko'ra "shaxsning intellektual va aqliy fazilatlarini o'ziga xos fazilatlarida mujassam bo'lib, ularning namoyon bo'lishi birinchi navbatda o'sha shaxsga xosdir. tajriba, avvaldan hech qachon o'ziga xoslik sifatida berilmagan tajriba, barcha bilimga ega bo'lgan ob'ektlar hayotning kutilayotgan muammolarini hal etishda bilimga intilish orqali rivojlanadi." Shuning uchun tilning nazariya sifatida tavsifi shundan iborat. "Harakatda amaliy natijalar va muvaffaqiyatlarga erishish". Ya'ni uning muloqot funksiyasiga e'tibor qaratish. Ma'naviy harakat faqat muloqotda amalga oshadi" (M.V.Avetisyan).

Jismoniy tarbiya va sport sohasi samaradorligini oshirishda fiziologik, pedagogik-psixologik yondashuvlar va fanlararo integratsiyalashuv masalalari

Kommunikativ kompetensiya (ijtimoiy-psixologik) eng umumiy ma'noda boshqa odamlar bilan ijtimoiy munosabatlar o'rnatish va qo'llab-quvvatlash qobiliyati sifatida tushuniladi. Ushbu mahorat samarali muloqot jarayonlarini ta'minlash uchun bilim va ko'nikmalarni o'z ichiga oladi. "Ochiq muloqot"ning shaxsiy maqsadi asosiy shart hisoblanadi.

Shunday qilib, chet tillarini o'rganish asosida professional kasbiy kommunikativ kompetensiyani takomillashtirish faqat asosiy bilimlarni rivojlantirish va ma'lumotlarni bir tildan ikkinchi tilga tarjima qilish ko'nikmalarini rivojlantirish bilan cheklanmaydi, bu jarayonni shaxsning umumiy rivojlanishidan ajratib bo'lmaydi. Muloqot vositalari insoniyat madaniyatining ajralmas qismi bo'lib, ularning o'zlashtirilishi va boyitishi umuman madaniy merosni o'zlashtirish va takror ishlab chiqarish qonuniyatlariga muvofiq amalga oshiriladi. Aloqa sohasini o'zlashtirish jarayonida inson madaniy muhitdan aloqa holatlarini tahlil qilish uchun vositalarni oladi.

FOYDLANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Maksudova H.F. Farmasevtika yunalishida ingliz tilini uki gish jarayonida talabalarning kasbiy lakka glarini takomillashtirish, 2021, 12 b.
2. Zimnyaya I.A. Funktsionalnaya psixologicheskaya sxema formirovaniya i formulirovaniya misli posredstvom yazika // Issledovanie rechevogo mishleniya v psixolingvistike. M.: Nauka, 2005. - S. 72-85.
3. Ro'zimatov, Islomjon. "Bosqon uloqtiruvchilarda jismoniy sifatlarning rivojlanishini belgilab beruvchi metodlarni ahamiyati." Scientific-theoretical journal of International education research 1.3 (2023): 92-97.
4. Rozmatov, Islamjon, and Sanjarbek Gulomjonov. "The specific importance of motor methods of special training in short-distance running." International Bulletin of Applied Science and Technology 3.3 (2023): 89-93.
5. Хожимуродова, Махлиёхон, and Фахриддин Иномов. "AN INNOVATIVE APPROACH TO THE DEVELOPMENT OF STUDENTS'MOVEMENT SKILLS AND COMPETENCIES IN PHYSICAL EDUCATION CLASSES." Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари/Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук/Actual Problems of Humanities and Social Sciences. 3.7 (2023): 252-257.
6. Nazirjonovich, Xatamov Zafarjon, and Inomov Faxriddin O'rmonjonovich. "Physical Education In Higher Educational Institutions Problems Of Formation Of

Jismoniy tarbiya va sport sohasi samaradorligini oshirishda fiziologik, pedagogik-psixologik yondashuvlar va fanlararo integratsiyalashuv masalalari

Professional Skills On The Basis Of Science And Practice Ytegration In The Training Of Teaching Staff." Journal of Positive School Psychology (2023): 870-876.

7. Tohirjonovich, Arabboyev Qahramon. "The importance of functional training in the athlete training system." INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429 11.11 (2022): 261-264.

8. Toxirjonovich, Arabboyev Qaxramon, et al. "THE ROLE OF SPORT IN PEOPLE'S HEALTH." International Journal of Early Childhood Special Education 14.7 (2022).

9. Arabboyev, Q. T. "Sportchilarni tayyorlashda funksional tayyorgarlikning ahamiyati: 10.53885/edinres. 2022.75. 29.012 QT Arabboyev." Научно-практическая конференция. 2022.

10. Tohirjonovich, Arabboyev Qahramon. "SPECIFIC FEATURES OF THE APPROACH TO STUDENTS IN PHYSICAL EDUCATION LESSONS ON THE BASIS OF THE PRINCIPLE OF INDIVIDUALIZATION." ASIA PACIFIC JOURNAL OF MARKETING & MANAGEMENT REVIEW ISSN: 2319-2836 Impact Factor: 7.603 11.12 (2022): 269-273.

11. Араббоев, К. Т. "Особенности адаптации студентов высшей физкультурно-педагогической школы к учебной и спортивной деятельности." Педагогические науки 5 (2011): 128-131.

12. MURATOVA, GULIYA RIMOVNA, RUZEL MULLAKHMETOVICH KHABIBULLIN, and AYGUL URALOVNA BAKIROVA. "COORDINATION ABILITIES OF POWERLIFTERS." Будущее науки-2019. 2019.

13. Rashitovna, Muratova Gulnara. "Problems of Using the Technology of Integrated Modular Training of Students in Physical Education Classes at The University." Genius Repository 26 (2023): 104-106.

14. Муратова, Г. Р. "ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ К ОРГАНИЗАЦИИ УРОКА ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ШКОЛЕ." Science Promotion 4.1 (2023): 30-35.

15. Муратова, КГПИ Г. "АКТИВИЗАЦИЯ ДВИГАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ШКОЛЬНИКОВ ПУТЁМ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СОРЕВНОВАТЕЛЬНО-ИГРОВОГО МЕТОДА." Science Promotion 4.1 (2023): 24-29.

16. Муратова, Гулнара, and Вагаршак Данелян. "ВОПРОСЫ ОРГАНИЗАЦИИ СПОРТИВНО-МАССОВЫХ МЕРОПРИЯТИЙ В СРЕДНИХ

ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЯХ." Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences 2.22 (2023): 23-27.

17. Makhmudovich, Gafurov Abdushokir, Gafurov Abduvohid Makhmudovich, and Yuldasheva Jamilakhan Mukhtorovna. "The role of gymnastics in the educational process." Open Access Repository 8.12 (2022): 5-8.

18. Mukhtorovna, Yuldasheva Jamilakhan. "EFFECTIVE WAYS OF MANAGING THE DEVELOPMENT OF ENTREPRENEURSHIP IN THE FIELD OF SPORTS." Open Access Repository 8.12 (2022): 693-697.

19. УПРАЖНЕНИЯХ, САМОКОНТРОЛЬ В ФИЗИЧЕСКИХ. "JISMONIY YUKLAMALARDA O'ZINI-O'ZI NAZORAT." НАМАНГАН ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ-2021 1: 722.

20. Умарова, Ф. А., З. А. Умарова, and А. А. Умаров. "Повышение эффективности обучения за счет использования электронного обучения в классе." Библиотека в пространстве современной культуры. 2020.

21. Умаров, АА-К. "СУЩНОСТЬ И СОДЕРЖАНИЕ ПРЕДСТАРТОВОЙ МЫШЕЧНОЙ РАБОТЫ СПОРТСМЕНА КАК СПОСОБ ПОДГОТОВКИ К УЧЕБНО-ТРЕНИРОВОЧНЫМ ЗАНЯТИЯМ И СОРЕВНОВАНИЯМ." ФИЗИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА И СПОРТ В СИСТЕМЕ ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ. 2021.

22. Artikovna, Abdurahmonova Malohatkhan. "USE OF INTERACTIVE METHODS AND THEIR EFFECTIVENESS IN TEACHING CHEMISTRY." Galaxy International Interdisciplinary Research Journal 11.2 (2023): 507-510.

23. Умаров, Абдусамат Абдумаликович. "Феноменологическое Поле Гендерной Идентичности Спортсменок." Central Asian Journal of Literature, Philosophy and Culture 3.12 (2022): 15-18.